

WOLAS'ın Uluslararası Adalet Divanının Geçici Önlem Kararına Dair Değerlendirmesi

31 Ocak 2024

Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) Güney Afrika'nın başvurusuna binaen İşgalci İsrail'in Gazze'de soykırım yaptığına işaret eden tarihi kararı geniş kapsamlı sonuçlar doğurmaktadır. Yeryüzü Avukatları Derneği (WOLAS), mahkemenin kararını eksiklerine rağmen takdirle karşılayarak, soykırımın önlenmesi ve cezalandırılması için başta İsrail'e karşı olmak üzere soykırımın tüm faillerine karşı küresel düzeyde acil bir kararlılığa ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

26 Ocak 2024 tarihinde verilen geçici önlemlere dair kararda eldeki verilerin İsrail'in soykırım suçu işlediğine dair reddedilemez düzeyde ikna edici bulunmuştur. Filistinlilere yönelik telafisi mümkün olmayan zarar riskini ve işgalci İsrail yetkililerinin soykırımı teşvik eden açıklamalarını göz önünde bulunduran mahkeme, Soykırım Sözleşmesi uyarınca Gazze'deki Filistinlilerin korunması için bir dizi geçici önlem alınmasına hükmetmiştir. Kararda hükmedilen önlemler hem işgalci güç hem de uluslararası topluma BM'nin en yüksek yargı merciinin vaaz ettiği bağlayıcı emirler manzumesi niteliğindedir.

WOLAS olarak değerlendirmelerimiz şöyledir:

- 1- Kararı takdirle karşılamakta, işgalci İsrail'in suç ve ihlallerine son vermek ve Filistin halkının uzun süredir talep ettiği adaleti sağlamak için eksik de olsa doğru bir karar ve önemli bir adım olarak değerlendirmekteyiz. Mahkeme yargıçlarının neredeyse oybirliğiyle aldığı bu karar, işgalci İsrail'in tüm dünyanın gözleri önünde gerçekleştirdiği soykırım nedeniyle maruz bırakıldığı tecrit halinin önemli bir göstergesidir. Bu bağlamda, uluslararası toplumun ve Güvenlik Konseyi'nin Uluslararası Adalet Divanı'nın kararlarını uygulaması gerektiğinin altını çiziyor ve tüm ülkeleri, işgalci İsrail'e silah tedarikini durdurmaya ve bugüne dek işledikleri tüm suç ortaklığından sorumluluklarını üstlenmeye çağırıyoruz. Tüm üçüncü ülkeler ateşkes çağrısı da dahil olmak üzere imha hareketinin durdurulması için baskı yapmalı ve Sözleşmeyi çekincesiz onaylanmış üyeler olarak Uluslararası Adalet Divanı kararlarına bağlı kalmalıdır.
- 2- Davanın bu önleyici tedbirler aşamasında, mahkemenin suçu kati soykırım olarak nitelendirmesi mümkün değildir, bu davanın esasına dair bir husustur. Ancak mahkemenin bu ilk aşamada soykırım eylemlerinin ve işgalci İsrail hükümetinin bu niyetteki beyanlarının vehametini kabul etmesi önemli bir gelişmedir.
- 3- Mahkemenin ateşkes vazetmeme kararını doktriner bağlamında anlayışla karşılamaktayız, zira Güney Afrika ile İsrail arasında silahlı bir çatışma olmadığından ve mevcut dava Soykırım Sözleşmesinin yorumlanması ve uygulanması ile sınırlı olduğundan, uyuşmazlık davanın taraflarını ilgilendirmektedir. Bu nedenle mahkeme, taraflardan birine diğeri olmaksızın ateşkes dayatamayacaktır. Mahkemenin ateşkes kararı verdiği Ukrayna-Rusya davası ile mevcut dava ayrılmaktadır. Rusya ve Ukrayna davasında davanın

tarafları silahlı çatışmanın iki tarafıdır. Mahkeme bu engeli, İsrail'in Filistinlilerin ölümlerini, yaşam koşullarının tahrip edilmesini, doğumların engellenmesi ve faaliyet gösteren hastanelere yönelik saldırıları durdurmaya ve insani yardımın en üst düzeyde ulaştırılmasını sağlamaya hükmederek Sözleşme'nin 2. maddesine uyulmasını emrederek aşmıştır. Bu tedbirlerin pratikte uygulanması için işgalci gücün zaten saldırıları durdurması gerekmektedir.

- 4- Bununla birlikte mahkeme mevcut davada Hamas üzerinde bir yargı yetkisi olmamasına rağmen, kararın icrai olmayan kısmında Hamas'a rehinelere serbest bırakılmasına dair bir çağrı yapmıştır. Anlaşıyor ki, mahkeme insani duruma dair kaygılarını dile getirmek istediğinde yargı yetkisi dışındaki konulara icrai olmayan kısımda da olsa değinmekte ve gerekli çağrıyı yapabilmektedir. Aynı şekilde ateşkes çağrı ve temennisinin de kararın icrai olmayan kısmında ifade edilmemesi mahkemenin insani hususlarda seçici davrandığını açığa vurmuştur. Her şeye rağmen bilinmelidir ki; kararda hükümlenen tedbirlerin ancak ve ancak İsrail'in saldırılarına son vererek karşılanabileceği, dolayısıyla verilen kararın ateşkesi ve ondan daha fazlasını kapsadığı bilinmelidir. Zira ateşkes namluların inmesi ve susması anlamına gelirken verilen tedbirler Filistinlilerin öldürülmemesi dışında, zihinsel bedensel zarara uğratılmaması, insani yardımın hakkıyla temin edilmesi, İsrail tarafından Filistinlilere karşı soykırım eylemlerinin ve çağrılarının cezalandırılması yükümünü içermektedir.
- 5- UAD kararında İsrail'in etkisi altındaki askeri veya düzensiz silahlı birliklerin, yerleşimci silahlı grup ve bireylerin, askeri operasyonlarına son vermesini zorunlu kılan tedbirlere hükmedilmemesi başta olmak üzere, Güney Afrika tarafından talep edilen bazı hayati tedbirlere yer verilmemiştir. Özellikle İsrail'in Filistinlilerin sınır dışı edilmesi veya zorla yerinden edilmesi eylemlerini durdurması ve ilgili emir ile kısıtlamaların iptal edilmesini gerektiren tedbire Güney Afrika'nın talebine rağmen hükmedilmemiştir. Ayrıca kararda, İsrail'in etkisi altındaki silahlı birliklerin şiddet eylemlerine katılmaması, zarar vermemesi, kasıtlı olarak yıkıma yol açacak koşullar dayatmaması, Filistin halkını üyelerini öldürmemesi, bedensel ve zihinsel zarar vermemesi, doğumları önleyecek eylemlere girişmemesi içerikli tedbire de Güney Afrika'nın talebine rağmen hükmedilmemiştir. UAD kararında bu önemli tedbirlerin yer almamasından endişe duymaktayız; zira bu tedbirlere karar verilmesi Filistin halkının haklarının savunulması açısından kararı önemli ölçüde güçlendirecekti.
- 6- Kararda terörizme herhangi bir atıfta bulunulmadığına dikkat çekiyoruz. Bu kavramın Filistin gerçekliğinin objektif bir şekilde analiz edilmesini engellemek amacıyla siyasi tartışmalarda yer almasına rağmen, kararın çatışmayı işgalci bir ordu ile ulusal kurtuluş ve direniş hareketleri arasındaki uluslararası bir silahlı çatışma olarak doğal kapsamına döndürdüğünü anlamaktayız.
- 7- Yargı kararlarından ve mahkemelerden her şeyi çözmesini beklemek beyhudedir. Uluslararası hukuku tümüyle bir çözüm olarak görmek hatalıdır, hakim uluslararası hukuk pratiği çoğunlukla sorunun parçasıdır. Mevcut durumda önemli olan, A'dan Z'ye işgalci güce bağlı bir Filistin Yönetimi'nin varlığını tesis eden Oslo sürecinden kurtulmak, hegemonya ve özgürlük karşıtlığının sembolüne dönüşen Filistin mücadelesinde uluslararası hukukun korumalarından sınırlarını

zorlayarak istifade ederken bu mücadelenin uluslararası hukuku da özgürleştireceğini bilerek hareket etmektedir.

- 8- Bu kararın ilk etkisinin artık sağlam ve tartışılmaz bir hukuki temele sahip olan Uluslararası Ceza Mahkemesi önündeki yargılamaları güçlendirmek olacağını düşünmekteyiz.
- 9- Kararın hem ilgili devletlere hem de ticari şirketlere karşı başvurulabilecek hukuki yollar adına önemli bir zemin sağladığını ve adaletin tecellisi için kolektif bir sorumluluk doğurduğunu vurgulamaktayız. Bu manada İsrail ile iş yapan üçüncü devletlerin eylemlerinin ve ticari şirketlerin faaliyetlerinin soykırıma iştirak niteliği taşıyabileceğini hatırlatıyor, eylemlerine ve faaliyetlerine dikkat etmeleri konusunda uyarıyoruz.
- 10- UAD kararında tabiatıyla BM çatısı altındaki kurumların bilgi ve verileri kullanılmış olup bu kurumlardan birisi de UNRWA yani Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansıdır. Bu sebeple karardan hemen sonra İsrail ordusunda çalışmış bir gazetecinin soykırım çığırkanı Amerika merkezli bir gazetede yayımladığı asılsız haberler üzerine ABD, Almanya, Avustralya, İtalya, Finlandiya, Japonya, Avusturya, Fransa, İzlanda, İsviçre, Kanada, Hollanda, İngiltere, Estonya gibi ülkeler UNRWA'ya fon sağlamayı durdurmuşlardır. UAD kararının insani koşulların ve yardımların artırılması kararının hemen akabinde BM'ye bağlı ve insani faaliyetler yürüten bir kurum, İsrail'in soykırım işlediğine işaret eden veriler üretip sağladığı için hizmet veremez hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bu ülkelerin karardan sonra İsrail ile askeri ve lojistik ilişkilerini kesmek yerine fail yerine mağdura zarar vererek şartları olgunlaştırmaya katkı sağlamaları soykırım suçuna iştiraklerine bir göstergedir.
- 11- Mahkeme kararının verildiği 26 Ocak ile 29 Ocak tarihleri arasında İşgal Altındaki Filistin Topraklarındaki Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA OPT) verilerine göre 339 Filistinli öldürülmüştür. Mahkeme tedbir kararları çerçevesinde İsrail'in 1 ay içerisinde sunacağı raporu beklemeden İsrail'in tedbirleri yerine getirmede (kasten) başarısız olduğuna hükmedip ivedilikle yeni adımlar ve daha sert tedbirler için derhal harekete geçmelidir.